

موضوع خاص: آیه تجارت

موضوع عام: ادله لزوم معاواة

مروری بر جلسات گذشته:

بحث ما در ارتباط با آیه لاتاکلوا رسید به فرمایش حضرت امام . برای اینکه روشن شود اشکال حضرت امام با سه مقدمه ای بیان کردیم پاسخ دارد یا ندارد- محقق خوئی و علامه و مروج نتوانستند اشکال را جواب بدهند- و نهایتا امام با اشکالشان که اگر باطل باطل عرفی است ولی باطل عرفی معلق است بر عدم تصرف شارع و تصرف شارع هم از باب تخصص است نه تخصیص چون باطل قابلیت تخصیص ندارد. این اشکال حضرت امام نتیجه اش این است که عندالشک که نمی دانم شارع تصرف کرده است یا نکرده نمی توانم به آیه تمسک کنم زیرا تمسک به عام در شبهه مصداقیه عام است. دیگر نمی گوئیم شبهه مصداقیه مخصص چون تخصیص آنجا امکان ندارد. می شود تمسک به عام در شبهه خود عام. آیا اشکال حضرت امام تمسک به آیه را از کار می اندازد یا نه؟

برای اینکه مراد حضرت امام روشن شود باید مقدمه ای بیان کنیم. زیرا عبارت حضرت امام در بیع شان و مقررین یعنی قدیری و خرم آبادی اباهاماتی دارد. حضرت امام این اشکال را در مسأله تمسک به آیه در لزوم بیان کردند. بحث الان این است که آیا اصل در ملک لزوم است یا نه؟ یعنی آیا رجوع نافذ است یا نه؟ اصل چیست؟ اگر بعد تحقق معامله احدالمعاملین رجوع کرد این رجوع موثر است یا اینکه اصل در ملک لزوم است ، رجوع موثر نیست و فسخ امکان ندارد مگر اینکه شارع با دلیل خاصی بیان کند. امام در مسأله اصالة اللزوم فی الملک به آیه اشکال کردند لکن در مسأله معاطات ما دو بخش داریم. یک بخش اینکه آیا معاطات مفید ملک است؟ دو اینکه آیا معاطات لازم است یا نیست؟ که الان در لزوم هستیم و حضرت امام اشکال را در لزوم وارد کرد. سوال آیا این اشکال حضرت امام نمی تواند آیه را در صحت معاطات هم خراب کند؟ این اشکال که حضرت امام گفته عند الشک تمسک به آیه تمسک به عام در شبهه مصداقیه عام است لذا آیه از کار می افتد. این را در لزوم گفته ولی همین حضرت امام در صحت معاطات به آیه تمسک کرده است. چطور است که حضرت امام یک اشکال را در بیع قائل باشد بعد در لزوم به این اشکال تن بدهد و بگوید این اشکال وارد است و لذا نمی توان عند الشک در لزوم و صحت رجوع به آیه تمسک کنیم ولی این اشکال که مدلول آیه را خراب کرده است عند الشک در صحت معاطات چه کنیم؟ مستشکل این بحث نیز آیت الله قدیری است. ایشان در تقریر که از حضرت امام نوشتند در ادله صحت معاطات اشکالی به حضرت امام وارد کردند: که شما الان دارید در صحت از آیه استفاده می

کنیدولی بعدا یک اشکالی می کنید که آیه را اینجا از کار می ندادد. لذا برای مقدمه فهم فرمایش حضرت امام - چون معتقدیم امام اینها را از هم جدا کرده و این درست و اثری در لزوم دارد- ما ادعایی داریم که خود امام این اشکال را طوری بیان می کند که آیه لاتاکلوا را در همه جا از کار نمی اندازد. در بعضی از فروض، آیه با اشکال حضرت امام از کار می افتد ولی در بعضی از فروض از کار نمی افتد و لذا خود حضرت امام که مستشکل این آیه است در مساله صحت معاطات از این آیه استفاده می کند. جالب اینکه محقق خوئی که اینجا صحت را واقعی کرده است و گفته در لزوم نمی شود از آیه استفاده کرد در صحت معاطات از آیه استفاده کرده است. الان مساله این است: ما با صحت واقعی نمی توانیم از آیه استفاده کنیم با صحت عرفی مشروط به تصرف شارع که امام فرموده نمیتوانیم از آیه استفاده کنیم. ولی همین دو فقیه بزرگوار که با این بیان آیه را از کار انداخته اند در اصل مساله صحت معاطات و اینکه معاطات مفید ملک است تبعیت کرده اند از شیخ و گفته اند شیخ درست گفته است. شیخ در صحت معاطات دو آیه را آورده است و گفته بقیه اش فایده ندارد. یکی احل الله البیع و گفته از این آیه معلوم می شود آیه تجارت هم مفید صحت معاطات است. قدیری یک اشکال کردند. این را بررسی کنیم و منظور حضرت امام را بررسی کنیم تا روشن شود دایره اشکال حضرت امام چقدر خواهد بود.